

Една мисъл, едно желание вълнувала неговата душа: да види повърнатата му обител да расте, да се развива въ духа на православната църква, да прѣуспѣва въ християнското благочестие да процвѣтнява, да се възвеличава и усъвършенствува въ християнскитѣ добродѣтели; да бже единствената българска лавра, единственото църковно звѣно, около което да се съединява нашия народъ, както що и въ най-тежкитѣ врѣмена прѣзъ турсиото и гръцко робство е билъ твърдъ якоръ на православието и българщината.

И наистина, въодушевенъ отъ чистъ патриотизъмъ, отъ благородни стремления и възвишени идеали, отъ пълно монашеско самопожертвувание и християнско самоотвержение, архимандритъ Иоаникий се рѣшилъ да напусне хубавото си положение въ Цариградъ, да напусне обществото и да се посели въ великата рилска пустиня, да поеме тежката длъжностъ — управлението на св. обителъ. Тукъ му прѣдстоеше грамадна работа, защото изпращането му за игуменъ въ Рилския манастиръ по това врѣме, когато манастрѣтъ бѣ разстроенъ морално и материално, вътрѣшно и външно, когато самото братство се бѣше разбунтувало и не зачиташе никакви наредби и заповѣди отъ началството си — св. Синодъ; когато мнозина братя, поради това, бѣха изпратени по разни затѣнтени мѣста изъ манастиритѣ въ България; когато мнозина отъ братята бѣха захвърлили расото; когато прѣдшественицитѣ на Иоаникия се назначаваха и смѣняха на мѣсеци и дни, — тогава архимандритъ Иоаникий се рѣшава да поеме ръководството на манастиря.

Благодарение на наговия усиленъ трудъ, на неговото умѣние, на неговата тактика, той запази престижа, запази завѣтнитѣ традиции на манастиря и го издигна на оная висота, на която трѣбва да стои. Велика неговата заслуга е, че въдвори въ тая светиня редъ и дисциплина, миръ и взаимна обичъ между